

## ŠIRVINTŲ LAURYNO STUOKOS-GUCEVIČIAUS GIMNAZIJOS SOCIALINIŲ MOKSLŲ MOKINIŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO FORMOS IR KRITERIJAI

### VERTINIMAS GEOGRAFIJOS PAMOKOSE

Mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai padeda mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis. Pateikiami aprašyti keturi pasiekimų lygiai. Lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai, jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais (vertinti balais), bet ir tikimasi, kad šie kriterijai padės mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir planuoti, kaip juos ugdyti siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

Mokytojas, vadovaudamasis programose numatytais pasiekimų lygių požymiais, stebi ir fiksuoja individualius mokinių pasiekimus. Tinkamas vertinimas padeda skatinti mokinių motyvaciją, gebėjimą savarankiškai mokytis ir įsivertinti savo rezultatus.

Aprašant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių gebėjimų augimą rodančios skalės ir sąvokos:

- savarankiškumo:
    - *padedamas* – procesą moderuoja ir jame dalyvauja mokytojas;
    - *naudodamasis netiesiogine pagalba* – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, naudodamasis papildomai pateikta medžiaga, vadovaudamasis pateiktais kriterijais;
    - *konsultuodamasis* – tikslingai klausdamas ar prašydamas patarimų;
    - *savarankiškai* – užduotį atlieka be pagalbos.
  - sudėtingumo:
    - *paprasciausiomis* vadinamos užduotys, stebėjimai, tyrimai, situacijos, atvejai, kuriems išnagrinėti, surasti sprendimą ar atsakymą reikia vieno žingsnio (pavyzdžiui, apskaičiuoti vidutinį metinį kritulių kiekį);
    - *paprastomis* vadinamos užduotys, tyrimai, situacijos, atvejai, kuriems išnagrinėti, surasti sprendimą ar atsakymą reikia ne mažiau kaip dviejų žingsnių (pavyzdžiui, nustatyti objekto geografines koordinatas);
    - *nesudėtingomis* vadinamos užduotys, tyrimai, situacijos, atvejai, kuriems išnagrinėti, surasti sprendimą ar atsakymą reikia trijų žingsnių (pavyzdžiui, palyginti valstybes pagal pateiktus kriterijus ir padaryti išvadas).
  - konteksto:
    - *artima aplinka* – mokiniui pažįstama, kasdienė aplinka (pavyzdžiui, mokyklos, namų);
    - *įprastas kontekstas* – jau nagrinėtos kokio nors geografinio reiškinių, proceso sąlygos, aplinkybės;
    - *naujas, neįprastas kontekstas* – dar nenagrinėtos kokio nors geografinio reiškinių, proceso sąlygos, aplinkybės.
- Aprašant pasiekimus ir pasiekimų lygių požymius vartojami šie terminai:
- *apibūdinti geografinį reiškinį, procesą* – nusakyti, aprašyti jo esminius požymius, savybes, sąsajas su kitais reiškiniais, procesais ir sąlygas, kuriomis jis pasireiškia, pateikti pasireiškimo ir taikymo pavyzdžius;
  - *analizuoti* – rasti požymius, savybes, charakteristikas ar parametrus, skaidyti į dalis, apmąstyti;
  - *aptarti* – įvertinti aplinkybes, apsvarstyti, aiškintis neaiškius dalykus, diskutuoti;
  - *atpažinti objektus, reiškinius ir procesus* – paveiksluose, schemose, aplinkoje ir kt. atskirti, nustatyti objektus, juos išskirti iš kitų objektų, reiškinų, procesų;
  - *išvardinti* – nusakyti ar pavadinti tam tikrus atstovus, objektus, reiškinius, procesus, metodus, ryšius ir kt.;
  - *modeliuoti* – stebint ar naudojant aprašymus tirti realių objektų ar reiškinų savybes ir kurti jų modelius;
  - *nagrinėti* – aiškintis esmę, svarstyti, išskirti požymius, savybes;

- *nurodyti* – išvardyti, nusakyti tam tikras reikšmes, pavadinimus, procesus ar pažymėti paveiksle arba schemoje tam tikras dalis;
- *paaikškinti* – pateikti, atskleisti esmines reiškinio arba proceso priežastis ar pasekmes (kaip ir kodėl jie vyksta, kas jiems turi įtakos);
- *palyginti objektus, reiškinius, procesus* – gretinti objektus, reiškinius, procesus, nusakyti jų panašumus ir (ar) skirtumus.

Mokinių pasiekimai aprašyti išskiriant keturis pasiekimų lygius: slenkstinį (1), patenkinamą (2), pagrindinį (3), aukštesnįjį (4). Pagrindiniame ir viduriniame ugdyme, kai mokinių pasiekimai vertinami pažymiais, jie siejami su pasiekimų lygiais: slenkstinis (1) lygis – 4, patenkinamas (2) lygis – 5-6, pagrindinis (3) lygis – 7-8, aukštesnysis (4) lygis – 9-10.

Pasiekimų vertinime naudojami formuojamasis ir apibendrinamasis vertinimai.

Formuojamasis vertinimas – ugdymo(si) procese teikiamas tikslingas grįžtamasis ryšys mokytojui ir mokiniui. Jis padeda mokiniui gerinti mokymąsi, nukreipia, ką dar reikia išmokyti, leidžia mokytojui pritaikyti mokymą, siekiant kuo geresnių rezultatų.

Apibendrinamasis vertinimas ugdymo procese modeliuotinas apibendrinant mokymo(si) laikotarpį. Mokinių pasiekimai apibendrinami vertinant mokinio per nustatytą ugdymo(si) laikotarpį padarytą pažangą, orientuojantis į Programoje aprašytus mokinių pasiekimų lygių požymius.

Išorinis apibendrinamasis vertinimas. Organizuojami šie mokymosi pasiekimų patikrinimai: nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas (toliau – NMPP), pagrindinio ugdymo mokinių pasiekimų patikrinimas (toliau – PUPP), brandos darbas, tarpinis patikrinimas, brandos egzaminas.

NMPP, vykdomo pagrindinio ugdymo programos I dalies baigiamajame klaseje (8 klaseje), užduoties struktūra:

- visuomeninio ugdymo NMPP užduotis visuomeninio ugdymo dalykams yra bendra. Šioje užduotyje istorijos ir geografijos mokymo(si) turiniui skiriama po 50 procentų užduoties taškų. Dalis užduočių gali būti integralios;
- geografijos mokymosi turinio ir pasiekimų sritys procentais NMPP užduotyje:

Mokymo(si) turinio sritys	Pasiekimų sritys				Užduoties taškai procentais
	Geografijos mokslo pažinimas ir orientavimas s erdvėje bei žemėlapyje (A)	Geografinių reiškinių, procesų ir sistemų pažinimas (B)	Pasaulio geografinis pažinimas ir globalių iššūkių žmonijai analizė (C)	Geografinių tyrimų gebėjimai (D)	
Orientavimasis erdvėje					5
Orientavimasis kartografinėje informacijoje					
Europos gamtos ypatumai					
Gamtos jėgos ir jų padariniai					20
Pasaulio klimatas					
Geografinės zonos ir jų aplinkos ūkinis naudojimas					
Europos politinis žemėlapis ir gyventojai					20
Ekonominės veiklos Europoje					

Mokymo(si) turinio sritys	Pasiiekimų sritys				Užduoties taškai procentais
	Geografijos mokslo pažinimas ir orientavimas erdvėje bei žemėlapyje (A)	Geografinių reiškinių, procesų ir sistemų pažinimas (B)	Pasaulio geografinis pažinimas ir globalių iššūkių žmonijai analizė (C)	Geografinių tyrimų gebėjimai (D)	
Valstybių ekonominės galios skirtumai, globalizacija, darnus vystymasis					
Valstybių ir regionų apžvalga					5
Iš viso taškų procentais	5	20	10	15	50

Pastaba. Lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, visoje užduotyje galima iki 5 procentų paklaida.

Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje. Užduotis rengiama remiantis Programos mokymo(si) turiniu 7 ir 8 klasėms ir 7–8 klasių pasiekimų lygių požymiais, atsižvelgiant į numatytą NMPP datą (ugdymo procese nenagrinėtas mokymo(si) turinys neįtraukiamas). Užduotį sudaro pasirenkamojo atsakymo ir struktūriniai klausimai. Bent vienas struktūrinių klausimų turi būti skirtas tiriamosios veiklos ir duomenų interpretavimo pasiekimams patikrinti.

PUPP, vykdomo pagrindinio ugdymo programos baigiamojoje klasėje (10 klasėje ir II gimnazijos klasėje), užduoties struktūra:

- visuomeninio ugdymo PUPP užduotis visiems visuomeninio ugdymo dalykams yra bendra. Šioje užduotyje istorijos ir geografijos mokymo(si) turiniui skiriama po 37,5 procentų, o pilietiškumo pagrindų, ekonomikai ir verslumui po 12,5 procentų užduoties taškų. Dalis užduočių gali būti integralios;

- geografijos mokymo(si) turinio ir pasiekimų sritys procentais PUPP užduotyje: 3,75

Mokymo(si) turinio sritys	Pasiiekimų sritys				Užduoties taškai procentais
	Geografijos mokslo pažinimas ir orientavimas erdvėje bei žemėlapyje (A)	Geografinių reiškinių, procesų ir sistemų pažinimas (B)	Pasaulio geografinis pažinimas ir globalių iššūkių žmonijai analizė (C)	Geografinių tyrimų gebėjimai (D)	
Pasaulio politinis žemėlapis ir išsivystymo skirtumai					3,75
Kartografinė vizualizacija ir komunikacija					
Gamtos išteklių ir darnus jų naudojimas					15
Pasaulinis vandenynas ir darnus jo naudojimas					

Mokymo(si) turinio sritys	Pasiiekimų sritys				Užduoties taškai procentais
	Geografijos mokslo pažinimas ir orientavimasis erdvėje bei žemėlapyje (A)	Geografinių reiškinių, procesų ir sistemų pažinimas (B)	Pasaulio geografinis pažinimas ir globalių iššūkių žmonijai analizė (C)	Geografinių tyrimų gebėjimai (D)	
Klimato kaita ir klimato apsauga					
Lietuvos ir pasaulio gyventojai, migracija					
Urbanizacija Lietuvoje ir pasaulyje					15
Ekonominiai procesai pasaulyje ir Lietuvoje					
Pasaulio politinis žemėlapis ir išsivystymo skirtumai					3,75
Globalizacija ir pasaulio prekyba					
Iš viso taškų procentais	3,75	15	7,5	11,25	37,5

Pastaba. Lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, visoje užduotyje galima iki 5 procentų paklaida.

- rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje. Užduotis rengiama remiantis Programos mokymo(si) turiniu 9 ir 10 klasių (I–II gimnazijos klasių) ir 9–10 klasių (I–II gimnazijos klasių) pasiekimų lygių požymiais, atsižvelgiant į numatytą PUPP datą (ugdymo procese nenagrinėtas mokymo(si) turinys neįtraukiamas). Užduotį sudaro pasirenkamojo atsakymo ir struktūriniai klausimai. Bent vienas struktūrinių klausimų turi būti skirtas tiriamosios veiklos ir duomenų interpretavimo pasiekimams patikrinti.

Mokymosi pagal vidurinio ugdymo programą pasiekimai tikrinami brandos darbu, rengiamu III ar (ir) IV gimnazijos klasėse, tarpiniu patikrinimu, brandos egzaminu.

Tarpinio patikrinimo, rengiamo pirmaisiais vidurinio ugdymo programos metais, užduoties struktūra:

- geografijos mokymo(si) turinio ir pasiekimų sritys procentais tarpinio patikrinimo užduotyje:

Mokymo(si) turinio sritys	Pasiiekimų sritys				Užduoties taškai procentais
	Geografijos mokslo pažinimas ir orientavimasis erdvėje bei žemėlapyje (A)	Geografinių reiškinių, procesų ir sistemų pažinimas (B)	Globalių iššūkių žmonijai analizė (C)	Geografinių tyrimų gebėjimai (D)	
Geografinis mąstymas, Žemės sistema ir globalieji iššūkiai žmonijai					15
Vidinės ir išorinės Žemės jėgos bei reljefo kaita					30
Atmosferos ir vandenyno procesai					30

Mokymo(si) turinio sritys	Pasiekimų sritys				Užduoties taškai procentais
	Geografijos mokslo pažinimas ir orientavimasis erdvėje žemėlapyje (A)	Geografinių reiškinių, procesų ir sistemų pažinimas (B)	Globalių iššūkių žmonijai analizė (C)	Geografinių tyrimų gebėjimai (D)	
Geografinis zoniškumas ir dirvožemis					25
Iš viso taškų procentais	20	80	-	-	100

Pastaba. Lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 procentų paklaida.

- užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje. Užduotis rengiama remiantis Programos III gimnazijos klasės mokymo(si) turiniu, atsižvelgiant į numatytą tarpinio patikrinimo datą (ugdymo procese nenagrinėtas mokymo(si) turinys neįtraukiamas). Užduotį sudaro pasirenkamojo atsakymo ir struktūriniai klausimai. Bent vienas struktūrinių klausimų turi būti skirtas tiriamosios veiklos ir duomenų interpretavimo pasiekimams patikrinti.

Brandos egzamino, vykdomo baigiamojoje vidurinio ugdymo programos klasėje, užduoties struktūra:

Mokymo(si) turinio sritys	Pasiekimų sritys				Užduoties taškai procentais
	Geografijos mokslo pažinimas ir orientavimasis erdvėje žemėlapyje (A)	Geografinių reiškinių, procesų ir sistemų pažinimas (B)	Pasaulio geografinis pažinimas ir globalių iššūkių žmonijai analizė (C)	Geografinių tyrimų gebėjimai (D)	
Gyventojai ir migracijos					30
Urbanizacija					
Besikeičianti pasaulio ekonomika					50
Ištekliai ir darnus jų valdymas					
Tarptautiniai ryšiai taikai užtikrinti					
Ekonominio lygio skirtumai pasaulyje, nelygybės mažinimas					20
Klimato kaita					
Globalus pasaulis					
Iš viso taškų procentais	10	60	10	20	100

Pastaba. Lentelėje pateikti skaičiai yra orientaciniai, užduotyje galima iki 5 procentų paklaida.

- brandos egzamino užduotis rengiama ir vertinama centralizuotai. Užduotis rengiama remiantis Programos IV gimnazijos klasės mokymo(si) turiniu. III gimnazijos klasės mokymo(si) turinys į užduotį įtraukiamas tik tiek, kiek būtina užduotims, parengtoms pagal IV gimnazijos klasės

mokymo(si) turinį, atlikti. Užduotį sudaro trumpojo, atvirojo atsakymo klausimai ir struktūriniai klausimai. Bent vienas struktūrinių klausimų turi būti skirtas tiriamosios veiklos ir duomenų interpretavimo pasiekimams patikrinti.